

АНА РИСТОВИЋ

О ДАЉИНАМА, О БЛИЗИНАМА

Поштоване даме и господо,

Пре неколико дана, возећи се препуним аутобусом, на седишту поред мене седео је један мали дечак којег је тешка торба на леђима, велика скоро као половина његовог крхог тела, приковала за наслон. Дан је био спаран, претходна ноћ узнемирујуће кишна, још једна у низу недавних апокалиптичних, које су нас брзометно суочиле са тиме како нагао може бити прелазак добро утопљене и утопљаване сигурности у простор заувек утопљеног и изгубљеног. Дечак, који је седео поред мене, држао је на тананим, мајушним коленима лекцију из музичког, и преслишавао се у по гласа све време, читавих десет станица, док су му колена лагано цупкала, а папир на њима подрхтавао. Лекција је била Ерик Сати, а његово преслишавање у по гласа било је музика, коју би Сати, сигурно уткао у неку од својих минималистичких композиција. Сати, Сати, Са-ти? Сат-и, понављао је дечак. Гим-но-педис-та. А-ван-гард-ааа. Мини-ма-ли-зам. Гужвао је прстима ивице хартије у ролнице, а његов поглед, брзи кунић, бежао је са папира преко лица свих путника и израбљеног пода аутобуса, ка вратима и прозорима. Киша их је засипала, и дечак је на тренутак застао са преслишавањем и загледао се у стакло, тачније, у неколико капи које су, подстакнуте дрмањем расклиманог аутобуса, мењале правац свог логичног кретања и уместо да се сливају ка рубу, повлачиле су се уназад. Дечаку то није било јасно, па је приљубио малени длан уз стакло, као да ће их тим гестом усмерити ка њиховом природном току. Није ни знао тај дечак, да је сам по себи био и музика и песма и да је постао део једне будуће, записане.

Зашто вам причам о свему томе? Да бих вас све подсетила на то шта може песма, гурнута данас, у поплави лако сварљивих књига којима је битна само садржина и прича али не и реченица којом је испричана, под отираче књижара и издавачких кућа. Овај приказ може бити материјал за једну песму, јер по својој суштини то и јесте, али сасвим лако би нестао утопљен у једном роману. Читаоци га не би ни приметили, трагајући за оним што „треба да се догоди”, дакле, за причом, за догађајем који производи доживљај, а не за доживљајем самим који не мора нужно да произилази из догађаја. У томе и јесте смисао поезије: да пренесе другом, примети, прибележи, проживи, прожме, препозна, постави на место препознавања, достојно пази, преповија, прегршт премаленог а превеликог понесе у загрљају, принесе другом погледу несвикнутом на пажљиво посматрање, проматрање и прожимање. И побуни се, потајно или праскаво, а увек поприлично и памтиво, против пентрања памети уз прљаву и погану притку пабирчења по прецењеном а примамљивом свету ситног политиканства у којем преовладавају само провадацисања на тему противуслуге и противредности. Поезија, поглед и побуна, истим словом почињу. Међутим, не мења она свет нити то треба тражити ни од поезије, ни од песника, већ оплемењује а тиме, посредно, и мења свог читаоца и пружа му могућност за брже и лакше продирање у простор истине. Нема поезије, па ни надреалистичке без реалности која се увек на одређен, макар и неприметан начин утква у њу, и у том смислу поезија јесте непрестано сведочење о свету који нас окружује и који се стално распада и обнавља. Искуство и историја, не само лична већ и колективна јесу оно што утиче на песничку картографију једног поднебља и на начин песничке перцепције те исте стварности. Поводом тога, цитираћу словеначког песника, Алеша Дебелјака, који у свом есеју о Чарлсу Симићу наводи следеће: „Чарлс Симић, чија поетика се знатно разликује од поетике Чеслава Милоша, некада је одушевљено приметио да је разлика између пољско-америчког нобеловца и америчког песника у томе да Американци онда када виде дрво виде дрво и – тачка. Чеслав Милош, међутим, добро зна да је на дрво могуће вешати људе.” Један други пољски песник, Тадеуш Ружевић, запитао се својевремено има ли смисла писати поезију после Аушвица. Има, управо због памћења Аушвица. Иначе, Песма, као име за женско дете, често се даје у народу који говори једним од најдревнијих језика, хебрејским, дакле, међу Јеврејима и гласи „Shira”. Жилав и виталан је онај народ који на своју песму над песмама ни у том смислу не заборавља,

а градске власти у Београду су, 2004. године Улицу Милана Ракића преименовале у улица Кисела вода.

Са очима изван сваког зла гледа нас, међутим, однекуд и данас песник, који је у нашу поезију на велика врата увео трансценденцију, просторе између снова и јаве, слутњу онога неопипљивог што је немогуће именовати а што је саставни део наше свакодневице, чак и када то не примећујемо, сновидан свет, одвојен и тако различитих од светова његове модернистичке сабраће, песник поводом чије поезије се сваке године на овом месту окупљамо. Међу песницима својим савременицима, и шибом Скерлићевог неразумевања обележена, прерано утопљена Дисова душа, могуће да није у некој симболичној вези са именом ужареног града Диса из нижих кругова Дантеовог *Пакла* у који је велики Фиорентинац сместио епикурејце и јеретике, и једне и друге на свој начин супротстављене владајућем и прихватљивом поретку доживљавања „боје пролазности ствари”, а опасане реком заборав, Стиксом. Тако је, некако, било и са самим Владиславом Петковићем Дисом, свакако јеретиком у односу на оно што је већинска и прихваћена поезија у то време била. Када се говори о Дисовој поезији, обично се истиче њен пророчки сензибилитет и способност да предочи присуство ништавила и боја пролазности која у свему обитава, да се овај живот прихвати као тамница, и тамница као друго место за живот потекао из неких невиних даљина. У том кључу сагледани, Дисови стихови звуче као непрестано призивање понора и слутњи једног магловитог међусвета који је, у суштини, одређен амбивалентним присуством добра и зла. Са друге стране, мени се чини да је Дис песник пронађене ведрине и разлога за ведрину, ведрине која јесте „престо снова, живот нада” и „у облак, у звезде” упућен невин поглед, песник који ће први у нашој поезији осећати себе „у погледу трава, ноћи и вода” и сагледати, попут Вилијема Блејка, *свеј̄ у зрну ѿеска, и небо у дивљем цвећу, држај̄ти бесконачно̄сти на длану руке, и вечност̄ у једном часу*, и донети у нашу поезију пре свега и невиност и искуство. Ведрина коју на чудан начин пружа његова поезија је ведрина као последица прихватања могућности постојања једног паралелног простора постојања, који зна да смо однекуд ипак стигли, и да ОНА звезда, колико год удаљена, ипак постоји. О тим даљинама пре Диса нико од наших песника није писао. Нечег од тих даљина, не знам зашто и како, било је присутно и у очима оног дечака, са почетка ове приче.

Данас сам у Чачку, у граду који је обележио како део мог детињства, тако и детињство мог оца који је ову награду добио

1983. године. Једно дрво трешње цвета већ годинама у улици у којој живим у Београду, друго је у једној улици у Чачку, давно посађено. Листови тог дрвета смо сви ми, и
„небо кроз један дивљи цвет
и вечност у једном дану”,
док осећамо себе „у погледу трава и ноћи, и вода, ко једина песма, једино откриће”.*

У Чачку, 26. 6. 2014. године.

---

* Реч на додели Дисове награде.